

A magyar jogi szaktájékoztató forrásai és eszközei*

(2. rész)

A jogalkalmazási gyakorlatra és a jogi szakirodalomra vonatkozó információszolgáltatás

VARGA Tímea

6. A jogalkalmazási gyakorlat közzétételi forrásai. Bírósági határozatok

A bírói gyakorlat ismerete mind a jogalkotó és jogalkalmazó, mind pedig a jogkereső állampolgárok számára igen fontos. A jogi információszolgáltatásnak ezért alapvető forrása a tételes jogszabályanyaghoz kapcsolódó, az azt értelmező jogalkalmazási gyakorlat is. A jogalkalmazási gyakorlat forrásai között vannak a bírósági határozatokat folyamatosan megjelentető időszaki kiadványok, léteznek visszatekintő, egy-egy na-

gyobb időszak vagy egy-egy konkrét jogág, jogterület bírói gyakorlatát összefoglaló gyűjtemények és természetesen a kutatás és a tájékoztatás alapvető, nélkülözhetetlen forrásai, az elektronikus formák (online elérések, jogtárak).

A bírósági közzétételi források bemutatása előtt röviden vázoló a mai magyar bírósági rendszer felépítését és áttekintem a bírósági határozatok fajtáit. A bírósági határozatok vonatkozásában mindenekelőtt a Kúria által a jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében alkotott határozatok ismertetésére kerül sor.

* A tanulmány 1. része a tételes jogszabályokra vonatkozó információszolgáltatást mutatta be (Könyvtári Figyelő, 2014.4. sz. 426–438. p.), a második rész a jogalkalmazási gyakorlatra (bírósági határozatok) és az elméletre, a jogi szakirodalomra vonatkozó információszolgáltatást ismerteti.

6.1. A magyar bírósági rendszer

A magyar bírósági rendszerre vonatkozó alapvető szabályokat Magyarország *Alaptörvényének* 25–28. cikkei, a részletes szabályokat pedig a *bíróságok szervezetéről és igazgatásáról* szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) tartalmazza. A jogszabályok értelmében az igazságszolgáltatást a következő bíróságok gyakorolják: a Kúria (1949 és 2011 között Legfelsőbb Bíróság volt az elnevezése), az ítéletábla, a törvényszék, a járásbíróság, a közigazgatási és a munkaügyi bíróság. A Kúria a legfőbb bírói szerv, amely többek között elbírálja – törvényben meghatározott ügyekben – a törvényszék, továbbá az ítéletábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz, elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé (Bszi. 23–24 §§).

Az ítéletáblák a törvényszékek és a Kúria közötti szinten helyezkednek el a bírósági rendszerben, létrehozataluk célja a korábbi Legfelsőbb Bíróság tehermentesítése volt. Jelenleg öt ítéletábla működik az országban, a Fővárosi, a Debreceni, a Pécsi, a Győri és a Szegedi Ítéletábla. Az ítéletábla – törvényben meghatározott ügyekben – elbírálja a helyi bíróság és a Fővárosi Törvényszék vagy a törvényszékek határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot (Bszi. 22. §). Egy szinttel lejjebb helyezkednek el a törvényszékek és a törvényszékekkel azonos szintű Fővárosi Törvényszék. (Korábbi elnevezések: a megyei bíróságokból lettek a törvényszékek a megyeszékhely alapján, a fővárosban Fővárosi Bíróságból lett a Fővárosi Törvényszék, a Pest Megyei Bíróságból a Budapest Környéki Törvényszék). A törvényszék – a törvényben meghatározott ügyekben – első fokon jár el, és másodfokon elbírálja a járásbíróságok, valamint a közigazgatási és munkaügyi bíróságok határozatai ellen bejelentett fellebbezéseket (Bszi. 21. §). A bírósági szervezet alsó szintjén helyezkednek el a járásbíróságok (korábbi elnevezéssel a helyi bíróságok). Jelenleg Magyarországon 111 járásbíróság működik. A budapesti illetékességű járásbíróságok elnevezése kerületi bíróság. Bu-

dapesten a 23 kerületben összesen 6 egyesített kerületi bíróság működik. A járásbíróságok első fokon járnak el.

Az országban 20 közigazgatási és munkaügyi bíróság (19 megyei és fővárosi) működik, amelyek kizárólag a nevükből adódó speciális jellegű ügyekben járnak el első fokon. Elsődleges feladatuk a közigazgatási határozatok felülvizsgálata, és a munkaviszonyból és munkaviszonyjellegű jogviszonyból származó ügyek elbírálása (Bszi. 19. §).

6.2. A bírósági határozatok fajtái

A bírósági határozatokat két nagy csoportra oszthatjuk: az egyedi ügyekben hozott (érdemi) határozatokra és az általános vagy elvi határozatok csoportjára. Az elvi határozatok körébe tartozik a jogegységi határozat (JE), az elvi bírósági határozat (EBH), az elvi bírósági döntés (EBD), a kollégiumi állásfoglalás és a kollégiumi vélemény.

Jogegységi határozat (JE)

Az Alaptörvény és a Bszi. rendelkezései alapján a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása a Kúria feladata. Ezen feladat ellátása körében a Kúria jogegységi határozatokat hoz, elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé. *„A jogegységi határozat arra szolgál, hogy a bírói mérlegelés során az azonos jellegű ügyekben született, de az alkalmazott jog eltérő értelmezése következtében különböző döntéseket lehetőleg egységesítsék: a jogegységi határozat ugyanis az alkalmazott jogszabály tartalmát bontja ki és arra nézve kötelező értelmezést állapít meg.”*¹ A jogegységi eljárás 1997-ben került ismét a jogrendszerbe – a már hatályon kívül helyezett – *A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról* szóló 1997. évi LXVI. tv. rendelkezései nyomán.² A jogegységi határozat kötelező valamennyi bíróságra. A jogegységi határozat normatív erővel rendelkezik, mert az a felekre a bírói jogalkalmazás útján szükségképpen kiható. A jogegységi határozat jogforrásnak tekintendő: jogi norma, de nem jogszabály.³ A határozatokat közzé kell tenni a *Magyar Közlönyben*, a Kúria

honlapján és a *Bírósági Határozatok Gyűjteményében* is.

Elvi bírósági határozat (EBH) és elvi bírósági döntés (EBD)

Elvi bírósági határozatnak az minősül, ha a Kúria ítélkező tanácsa valamely a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyben elvi kérdésekre is kiterjedő határozatot hozott. Az elvi bírósági döntés a Kúriánál alacsonyabb fokú bíróság által meghozott, a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyben elvi kérdésekre is kiterjedő határozat (Bsz. 31. §). A határozatokat közzé kell tenni a *Kúriai Döntésekben* (Bírósági Határozatokban, BH), a központi honlapon és a Kúria honlapján.

Kollégiumi állásfoglalás

A bírósági kollégium az azonos ügyszakba besztott hivatásos bírák testülete. A kollégiumvezető szervezi a testület munkáját. Kollégium működik a Kúrián, az ítélőtáblán és a törvényszéken. A Kúrián ítélkező, jogegységi, önkormányzati, valamint elvi közzétételi tanácsok, büntető, polgári, közigazgatási-munkaügyi kollégiumok, továbbá bírósági joggyakorlat-elemző csoportok működnek (Bsz. 24. § (2)). Kollégiumi állásfoglalást 1997 után már nem hoz a Legfelsőbb Bíróság (Kúria). A bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. tv. értelmében a törvény hatálybalépését – 1997. október 1. – megelőzően hozott irányelvek, elvi döntések és kollégiumi állásfoglalások az eltérő iránymutatást tartalmazó jogegységi határozat meghozataláig alkalmazhatók. A kollégiumi állásfoglalás nem kötelező a bíróságok számára, csak iránymutatást fogalmaz meg.

Kollégiumi vélemény

A kollégium az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében figyelemmel kíséri a bíróságok gyakorlatát, és véleményt nyilvánít a vitás jogalkalmazási kérdésekben. A kollégiumi véleménynek a felekre és a terheltre kiterjedő hatálya

nincs, és az abban foglaltak a bíróságokra nézve sem bírnak kötelező erővel.

Irányelvek (a Legfelsőbb Bíróság irányelvei)

Ezt a határozatfajtát 1949 és 1997 között hozhatta a Legfelsőbb Bíróság (LB). Összesen 24 irányelv született a fent említett időszakban Az 1. számú irányelvet 1952-ben hozta a LB, a 24. számút pedig 1996-ban. Jelenleg nyolc van hatályban. Az irányelvek a bíróságokra kötelezőek. A határozatokat a Magyar Közlönyben közzé kellett tenni.

Elvi döntések (A Legfelsőbb Bíróság elvi döntései)

Ezt a határozatfajtát 1949 és 1997 között hozhatta a Legfelsőbb Bíróság. Ebben az időszakban 8 büntető elvi döntés (BED) és 42 polgári elvi döntés (PED) született. Ilyen volt például a III. számú Büntető Elvi Döntés (BED) az ittas vagy bódult állapotban elkövetett bűncselekményéért való felelősségről vagy a XXV. számú Polgári Elvi Döntés (PED) az ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről. Az elvi döntések a bíróságokra kötelezőek. A határozatokat a Magyar Közlönyben közzé kellett tenni.

7. A jogalkalmazási gyakorlat közzétételi forrásai. Bírósági források

7.1. Időszaki kiadványként megjelenő források

Bírósági Határozatok (BH)

Magyarország legfőbb bírói fórumának hivatalos lapja, mely 1953-tól havonta jelenik meg. A kiadvány 2013. januártól *Kúriai Döntések* címmel jelenik meg. A Kúriai Döntések meghatározó szerepet játszik az ítélkezési gyakorlat egységesítésében, amely a Kúria egyik legfőbb feladata. 2014 áprilisától indult a <http://kuriaidontesek.hu> weboldal, amelyen a lap előfizetői elérhetik a BH régi lapszámait 1989-től

kezdődően. Az oldal hozzáférést biztosít a 2013. január 1-je óta keletkezett elvi határozatokhoz és elvi döntésekhez, valamint a közzétett egyéb határozatokhoz kapcsolódóan elérhetők a határozatok teljes, anonimizált szövegei is.

A Legfelsőbb Bíróság határozatainak hivatalos gyűjteménye (EBH)

Az időszaki kiadvány 1999 és 2011 között évente két kötetben jelent meg. A folyóiratban a megjelenés évét megelőző év jogegységi és elvi határozatai kaptak helyet. A gyűjtemény a (rég)i bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 32. § (5) bekezdése alapján indult, miszerint a Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozatait és a jogegységi tanács által kiválasztott elvi bírósági határozatokat fél-évente egy hivatalos gyűjteményben teszi közzé az ítélkezési gyakorlat magas színvonalának és egységességének biztosítása érdekében.

Bírósági Döntések Tára (BDT)

A havonta megjelenő folyóirat 1999-ben indult és fő célja, hogy megjelenési fórumot biztosítson a megyei bíróságok (később törvényszékek), illetve az ítélőtáblák számára. Az ítélőtáblák jelentősebb eseti döntései és elvi állásfoglalásai mellett a lapban megjelennek a megyei bíróságok (később törvényszékek) fontosabb döntései is. A kiadvány online is elérhető a <http://bdt.complex.hu/> oldalon, használatához azonban regisztráció szükséges.

Közigazgatási-Gazdasági Döntvénytár (KGD)

Az iránymutató kúriai (legfelsőbb bírósági) határozatokat publikáló jogi szaklap 1992 óta jelenik meg havonta. A kiadvány online is elérhető a <http://kgd.complex.hu/> oldalon, használatához azonban regisztráció szükséges.

Ítéltáblai Határozatok (IH)

A 2007-től évente négy alkalommal megjelenő döntvénytár az öt ítélőtábla által büntető, polgári, gazdasági és közigazgatási ügyekben hozott legfontosabb, a joggyakorlatot leginkább

orientáló határozatait, valamint a kollégiumi állásfoglalásokat teszi közzé.

7.2. Gyűjteményes munkák. Szakági döntvénytárak

A gyűjteményes munkák körében kell megemlíteni a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában kiadott többkötetes döntvénytársorozatokat. Ilyen például a *Büntetőjogi Döntvénytár* 1–9. kötet (1953–1986), a *Polgári Jogi Döntvénytár* 1–11. kötet (1953–1989) és a *Munkajogi Döntvénytár* 1–4. kötet (1970–1989). A szakági döntvénytárak rövidebb időszakra mutatják be egy adott jogágra vagy jogterületre vonatkozó bírósági gyakorlatot. A tematikus döntvénytárak egy szűkebb jogterülettel, kérdéskörrel foglalkoznak. Jó példa erre a Complex Kiadó *Tematikus bírósági döntések* sorozata, amelynek 2008 óta már 12 kötete jelent meg többek között az ingatlan-nyilvántartás és a kártérítési jog témakörben.

7.3. A jogalkalmazási gyakorlat közzétételének elektronikus forrásai

Complex DVD Jogtár

A Complex határozatok, törvénykezés adatbázis-csoport tartalmazza a különböző szintű bíróságok határozatait, döntéseit (Alkotmánybíróság, Kúria, ítélőtáblák, törvényszékek, munkaügyi bíróságok, választott bíróságok, európai bíróságok). Ezen túl önálló keresést indíthatunk a különféle bírósági forrásokban, így például 1975-ig visszamenően a *Bírósági Határozatok* (most Kúriai Döntések) c. hivatalos lapban, a *Bírósági Döntések Tárában* 1999-től vagy kereshetünk a versenyfelügyeleti határozatok között 1993-tól kezdődően.

A Kúria honlapja <http://www.lb.hu>

A honlapon a Kúria jogegységi határozatai, elvi döntései, elvi határozatai és kollégiumi véleményei teljes körűen elérhetők.

Bírósági portál <http://www.birosag.hu>

Az Országos Bírósági Hivatal honlapja, ahol adatokat, tényeket találhatunk a magyar bírósági rendszerről, illetve a bíróságokról. Az oldalon hasznos linkek érhetők el, valamint továbbléphetünk a bírósági honlapokra.

Bírósági Határozatok Gyűjteménye

<http://www.birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara>

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 163. §-a előírja, hogy a Kúria a jogegységi határozatot, az elvi bírósági határozatot, az elvi bírósági döntést, az általa az ügy érdemében hozott határozatot, az ítéletábla az általa az ügy érdemében hozott határozatot, a közigazgatási és munkaügyi bíróság – ha a felülvizsgált közigazgatási határozatot egyfokú eljárásban hozták, és a bíróság határozata ellen nincs helye rendes jogorvoslatnak – az általa a közigazgatási perben az ügy érdemében hozott határozatot a *Bírósági Határozatok Gyűjteményében* digitális formában köteles közzétenni. A gyűjtemény jelenleg a Bírósági Portálon az *Anonimizált Határozatok Tárában* érhető el. A határozatot az azt meghozó bíróság elnöke a határozat írásba foglalásától számított harminc napon belül köteles közzétenni a Bírósági Határozatok Gyűjteményében. Főszabály szerint a felek összes személyes adatát törölni kell a határozatokból („anonim határozat”), és az eljárásban betöltött szerepüknek megfelelően kell megjelölni őket. Bizonyos eljárásokban hozott határozatok kivételt képeznek a közzétételi kötelezettség alól, így nem kell közzétenni a Bírósági Határozatok Gyűjteményében például a nemi erkölcs elleni bűncselekmény alapján indult büntetőeljárásban hozott határozatot, ha a sértett nem járult hozzá.

7.4. A jogalkalmazási gyakorlat történeti közzétételi forrásai

A történeti közzétételi források sorában meghatározó helyet foglalnak el a döntvénytárak, a különböző döntvénygyűjtemények. Ezek között alapvető fontosságú mű a Mária Terézia

rendelete nyomán 1769-ben elkészült *Planum Tabulare* című összeállítás, amely a bíraskodás egységesítése végett összegyűjtötte a királyi Kúria újjászervezése, azaz 1723 után hozott fontosabb döntéseket. Anyaga nagyrészt polgári jogi vonatkozású volt. A gyűjtemény latin nyelven jelent meg, majd 1825-ben magyarul is kiadták. A *Planum Tabulare* átment a gyakorlatba, szokásjogi alapon kötelezővé vált az alkalmazása, ily módon a magyar jog egyik fő megismerési forrásává lett.⁴ A gyűjteménynek nem volt hivatalos folytatása, utóbb több nem hivatalos gyűjtemény is megjelent. 1823-tól kezdődően a Kúria minden ítéletét kinyomtatta és az ülésszakok (törvényszakok) között közreadta. A kiegyezés után *Döntvénytár* címmel jelent meg az első rendszerező döntvénygyűjtemény, a Jogtudományi Közlöny szerkesztőségének gondozásában. A kiadvány 1869. június 1-től 1906-ig válogatva közli a Királyi Kúria, a királyi ítéletáblák, 1884-től a Pénzügyi Közigazgatási Bíróság, majd 1896-tól a Közigazgatási Bíróság elvi jelentőségű határozatait. A döntvénytárnak mintegy 100 kötete jelent meg. Fontos kiadvány még ebből az időszakból a *Márkus Dezső* által szerkesztett és 25 kötetben megjelentetett *Felsőbíróságaink elvi határozatai* c. gyűjtemény, amelynek kötetei 1891 és 1916 között láttak napvilágot.

Grill Károly könyvkiadói és könyvkereskedői vállalkozásának egyik legjelentősebb kiadványa volt a Grill-féle *Döntvénytár* (később a Grill-féle *Új Döntvénytár*). A Grill-féle *Döntvénytár* 19 kötete 1904 és 1913 között jelent meg, 1904-ig mindegyik kötet egy-egy jogág, illetve jogterület bírói gyakorlatát dolgozza fel. Folytatása a Grill-féle *Új Döntvénytár*, melynek 19 kötete 1927 és 1943 között került kiadásra.

A döntvényeknek – csakúgy, mint ma – voltak ún. hivatalos közzétételi forrásaik is, amelyekről jogszabályok rendelkeztek. A döntvényekről folyamatosan tájékoztattak a jogi szakfolyóiratok, a legjelentősebb jogi szaklapokban külön melléklet szolgált a határozatok közzétételére. A Jogtudományi Közlöny a *Curiai Határozatok* című mellékletében jelentette meg 1867 és 1905 között a kúria egyes határozatait, az 1885

és 1908 között megjelent A *Jog* című hetilap pedig általában minden füzetszámhoz *Jogesetek Tára* címmel adott ki mellékletet.

A legfontosabb történeti döntvénytárak digitalizált változata, az azokról szóló ismertető, valamint a döntvényjog kialakulását, történeti fejlődését áttekintő tanulmány elérhető a DTT portálon a <http://dt.ogyk.hu/hu/gyujtemenyismertetok/jogforrasok/dontvenytarak> címen.

7. 5. Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság nem része a rendes bírósági rendszernek: az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 2. §-a értelmében az Alkotmánybíróság „*az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve.*” A határozatok közzétételének több forrása van: megtalálhatók a határozatok az Alkotmánybíróság honlapján (<http://www.mkab.hu/hatarozat-kereso>), az Alkotmánybíróság 1990-től megjelenő *Az Alkotmánybíróság határozatai* című hivatalos lapjában, amely azonban 2011-től már csak online elérhető a <http://www.kozlonyok.hu/oldalon>. Elérhetőek a határozatok *Az Alkotmánybíróság határozatai* című 1990-től évente megjelenő kiadványban is, amely utólag gyűjti egybe az adott év határozatait kiegészítve az egyes köteteket tárgymutatóval és számmutatóval. 2011-től az adott évre vonatkoztatva a gyűjteménynek csak az 1. kötete jelenik meg, a másik kötet anyagát CD-n teszik közzé, amely mellékletként csatlakozik a kiadványhoz. Az éves kötetek 1990-től elérhetők az Alkotmánybíróság honlapján is (http://mkab.hu/ugyek_stat/kiadvanyok/abh-eves-kotetek).

A határozatok természetesen kereshetők a különféle elektronikus jogszabálygyűjteményekben, jogtárakban is. A Complex DVD Jogtár *Complex határozatok*, törvénykezés adatbázis-csoportban önálló menüpontban érhető el az AB határozatai. 2010-től évente két alkalommal jelenik meg a HVG-ORAC gondozásában az *Alkotmánybírósi Szemle* című folyóirat, amely egyrészt egy döntvénytár, amely az Alkotmánybíróság legfontosabb döntéseinek részletes összefoglalóit tartalmazza. Másrészt a lap tanulmányrova- ta az Alkotmánybíróság gyakorlatához kötődő

tematikus cikkeket, vitarovata alkotmányjogi aktualitásokkal kapcsolatos véleményeket, dolgozatokat tartalmaz.

8. Szakirodalmi források

A jogi információszolgáltatás harmadik nagy területe a jogi irodalomra vonatkozó információszolgáltatás. A jogi irodalomnak elméleti és gyakorlati jelentősége is van, mivel mind a tételes jogszabályanyag megalkotásánál, mind pedig a jogszabályok alkalmazása és értelmezése során fontos előkészítő és irányító szerepet tölt be. A jogi irodalmon a legtágabb értelemben minden, az állammal és a joggal kapcsolatos írásművet értünk.⁵ Ezen nagy terület átfogásához, áttekintéséhez elengedhetetlenek a megfelelő információszolgáltatási eszközök, azok hagyományos és elektronikus formái. Tekintettel az összefüggésekre, a szakirodalmi források esetében – eltérően az előzőekben tárgyalt fejezetektől – a történeti anyag nem kerül elkülönítésre.

8.1. Jogi bibliográfiák

A jogi irodalom egyik legfontosabb tájékoztatói eszközei a bibliográfiák. A jogi bibliográfiai irodalom, mint önálló műfaj Magyarországon viszonylag későn jelentkezik. A továbbiakban a legfontosabbakat veszem számba.

Állam- és jogtudományi bibliográfia (*Bibliographia iuridica hungarica*) 1945–1991

A bibliográfia 1945-től jogági elrendezésben tartalmazza a magyar(országi) jogi szakirodalmat: jogi szakkönyveket, tanulmánykötetek analitikus feltárását, jogi szakfolyóiratok cikkeit. A köteteket tárgymutató és névmutató egészíti ki. Az egyes kötetek kezdetben az Országgyűlési Könyvtár állománya alapján készültek, később más könyvtárak – főként az MTA Könyvtára, az Országos Széchényi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár – anyaga is átvizsgálásra került. Az 1945 és 1976 közötti időszak anyaga tartalmazza a külföldön megjelent állam- és jogtudományi tárgyú hungarika anyagot is. Ebben a vonatkozásban nemzeti szakbibliográfiának tekinthetjük

a kiadványt. A kötetek összeállítását 1980-ig a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézete végezte, a következő évek anyagát az Országgyűlési Könyvtár tette közzé. Időközben címváltozások is voltak: 1980 és 1989 között *A magyar állam- és jogtudományi irodalom bibliográfiája*, majd 1990–1991-ben *A magyar jogi irodalom válogatott bibliográfiája* címet viselte a kiadvány. 1992-től már nem jelentek meg a nyomtatott kötetek. A jogi szakirodalom csak elektronikus formában, az Országgyűlési Könyvtár *Magyar jogi adatbázisában* került/kerül feldolgozásra. A nyomtatott bibliográfia teljes anyaga utólag került betöltésre az adatbázisba.

A magyar közigazgatási irodalom válogatott bibliográfiája, 1827–1944 / Hernádi László Mihály. Budapest : Statisztikai Kiadó Vállalat, 1983. 647 p.

A bibliográfia a KSH Könyvtára és az MTA Jogtörténeti Kutatócsoport gondozásában látott napvilágot. A kötet célja, hogy átfogó képet adjon a polgári korszak közigazgatásáról. A kiadvány a téma szakirodalmát (monográfiákat, szócikket, tanulmányokat) a tárgyszavak betűrendjében tartalmazza. A kötet mintegy kapcsolódik az előzőekben bemutatott és a magyar jogi szakirodalmat 1945-től feltáró Állam- és jogtudományi bibliográfiához.

Bibliography of Hungarian legal literature. 1945–1965. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1966. 315 p.

Bibliography of Hungarian legal literature. 1945–1980. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1988. 429 p.

A visszatekintő, válogatott bibliográfiák az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének gondozásában jelentek meg. Elsősorban az idegen nyelvű szakirodalmat veszik számba, melyet jogági elrendezésben tartalmaznak, kiegészítve azt tárgy- és névmutatóval. A kötetekben bibliográfiák, kézikönyvek, jogszabálygyűjtemények, szakfolyóiratok, monográfiák és tanulmánykötetek kerültek dokumentálásra.

Hetven év magánjogi irodalma : a magyar magánjog bibliográfiája, 1861–1930 / Újlaki Miklós. Budapest : Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1930. XIX, 575 p.

A bibliográfia célja a magyarországi magánjogi tárgyú jogi szakirodalom feltárása, könyveket és folyóiratcikkeket egyaránt tartalmaz. Az anyag felépítése a magánjog rendszerét követi kiegészülve betűrendes tárgy- és névmutatóval.

Öt év magánjogi irodalma : a magyar magánjogi bibliográfiája, 1930–1934 / Újlaki Miklós. Budapest : Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1935. 210 p.

A kiadvány az előzőekben ismertetett bibliográfiát folytatja, mintegy kiegészítve azt az 1930 és 1934 közötti időszak anyagával.

8.2. Jogi enciklopédiák, lexikonok

A korabeli jogi ismeretekről kezdetben elsősorban latin nyelvű lexikális anyagok adnak áttekintést, de találkozzunk magyar nyelvű kiadványokkal is. Önálló jogi enciklopédikus mű azonban csak a kiegyezés után jelent meg *Pauler Tivadar* (1816–1886) tollából, aki 1872 és 1875, majd pedig 1878-tól egészen 1886-ban bekövetkezett haláláig az igazságügyi miniszteri tárcát is betöltötte. *A jog és államtudományok enciklopédiája* címet viselő, első kiadásban 1851-ben megjelent mű eredetileg egyetemi oktatás céljaira készült; jogtudományi bevezetés, a jogi alaptan kézikönyve, amely a legalapvetőbb jogi fogalmakat rendszerezte. Az összeállítás jelentős hatást gyakorolt az elméleti irodalomra is. Az enciklopédiának négy kiadása volt, a 4. bővített 1871-ben jelent meg. Bár nem az enciklopédia vagy a lexikon műfajához tartozik, de fontossága miatt meg kell említeni Pauler Tivadar másik jelentős, *Büntetőjogtan* című művét, amely először 1864-ben jelent meg két kötetben és tekintettel arra, hogy ez időben még nem volt Magyarországon önálló bűnvádi perrendtartás, ez a mű egyszerre szolgált jogszabálygyűjteményként, kommentárként és tankönyvként. A három kiadást (1864, 1869–1870, 1872–1873) is megért mű a jogalkalmazók számára jelentős segítséget nyújtott.

Az első, valóban átfogó és az ezredforduló időszakának joganyagát, jogi ismereteit összegző, mindmáig a legterjedelmesebb jogi lexikonunk a Márkus Dezső által szerkesztett *Magyar jogi lexikon*, amely 1893 és 1907 között jelent meg hat kötetben a Pallas Kiadó gondozásában. A lexikon „számos szakférfiú közreműködésével” készült, rendkívül gazdag az adattartalma, a szócikkek többnyire névvel jegyzettek és a korszak legjelentősebb jogtudósai által írt tanulmányokat is találunk a kötetekben. „*Ez a lexikon nem hasonló külföldi vállalatok fordítása vagy másolása, hanem legapróbb részleteiben is a magyar viszonyokra alkalmazott eredeti alkotás, amelynek létesítésében száznál több szakférfiú működik közre a nagy célhoz mért s ahhoz méltó lelkesedéssel és buzgósággal*”.⁶ Az egyes szócikkek tartalma kiterjed a kérdéskör történeti vonatkozásaira, az azt szabályozó tételes joganyagra, valamint a kapcsolódó joggyakorlatra is, kimerítve ezzel a kérdés valamennyi aspektusát. A szócikkek végén megtalálható az adott téma vonatkozó szakirodalma. Bár az összeállítás neve szerint „lexikon”, tartalmában inkább enciklopédikus munkának tekinthető.

Általános jellegű jogi lexikon a két világháború közötti időszakban nem készült. Az egyetemi oktatásban az úgynevezett „bevezetőket” használták. Ilyen volt például a *Kuncz Ödön* által írt és a Tudományos gyűjtemény sorozatban 1924-ben megjelent *Bevezetés a jogtudományba. Jogi encyklopédia* című mű.

Összefoglaló jellegű jogi lexikonok az 1980-as évektől jelentek meg. Így például: *Állam- és jogtudományi enciklopédia* 1–2. kötet. (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980.) vagy *Jogi lexikon*. (Budapest, KJK-Kerszöv, 1999.; utóbbi újabb kiadása 2009-ben jelent meg.) Egyes jogi szakterületek vonatkozásában is láttak napvilágot lexikális jellegű munkák, ilyen például a *Hajdú Gyula* által szerkesztett és első kiadásban 1959-ben megjelent *Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon*.

A jogi lexikonok sorában kell mindenképpen megemlíteni a *Pomogyi László* által szerkesztett és 2008-ban kiadott *Magyar alkotmány-és jogtörténeti kézisztár* című összefoglaló kö-

tetet, amely közel 3000 fogalom magyarázatát tartalmazza, nemcsak a jogtörténet, hanem a politikatörténet és a történettudomány forrásaiban előforduló fogalmak, intézmények tekintetében is. A mű alapvető tájékoztató és tájékoztatási segédeszköz.

8.3. Jogi szakszótárak

A jogi szakszótárak körében elsősorban a két-nyelvű szótárakat kell megemlíteni, amelyek az idegen nyelvű jogi szakszövegek megértésében, a magyar jogi szövegek fordításában nélkülözhetetlen segédletek. A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában, majd a KJK-Kerszöv (KJK), későbbi nevén CompLex Kiadó gondozásában jelentek meg ilyen két-nyelvű szótárak a német, az angol és a francia nyelvre vonatkoztatva.

A szakszótárak közé sorolhatók az egynyelvű, illetve a két- vagy többnyelvű jogi értelmező szótárak is. Jogtörténeti érdekességként lehet megemlíteni azt az 1806-ban kiadott, magyar és latin fogalommagyarázatokat egyaránt tartalmazó művet, amely *Szirmay Antal* (1747–1812) nevéhez fűződik és igen szép, hosszú címet visel: *Magyarázattya azon szónak, mellyek a magyar országi polgári, s törvényes dolgokban előfordulnak, némelly rövidebb formákkal*.

A kötet hasonmás kiadását 2007-ben megjelentette a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. További példa lehet a jogi értelmező szótár műfajára *Az Angol-magyar jogi, kormányzati és politikai értelmező szótár*, melyet 2006-ban jelentetett meg a Panem Kiadó. A kötet közel 12 000 angol című és kifejezés magyar megfelelőjét és annak magyarázatát tartalmazza.

8.4. Jogi kézikönyvek, rendszerező művek, tankönyvek

A jogi kézikönyv a „*jogrendszer vagy egy-egy jogág ismereteinek és az ismeretek közötti összefüggéseknek rendszeres [...] feldolgozása*”.⁷ A kézikönyv átfogja egy-egy jogág vagy jogterület teljes problematikáját, annak elért eredményeit, a legfontosabb elméleti alapvetéseket, emellett tartalmazza a vonatkozó tételes joganyagot, an-

nak magyarázatát, valamint összegyűjti és elemzi a kapcsolódó joggyakorlatot. A kézikönyv rendszerint feltárja az adott jogi téma irodalmát is, a felépítését és a szerkezetét pedig az áttekinthetőség és a gyakorlati célú felhasználás szempontjai határozzák meg. Bizonyos kérdéskörök, adott esetben egy-egy jogág vagy jogterület vonatkozásában az egyetemi tankönyvek is szolgálhatnak kézikönyvként, amennyiben azok a vonatkozó terület teljes szintézisét adják. Azokon a területeken, ahol nem születtek kézikönyvek, rendszerező művek, ezt a funkciót alapvetően az egyetemi tankönyvek látják el.

A jogi kézikönyvek sora megszámlálhatatlan, ezért e helyütt a teljesség igénye nélkül csak néhány jelentős, az adott terület vonatkozásában alapvető fontosságú szerzőt és művet említek, melyek a korabeli és a mai joganyag tekintetében is jelentős információs források. A magánjog megismerésében nélkülözhetetlen mű a *Szladits Károly* (1871–1956) szerkesztésében 1939 és 1942 között hat kötetben napvilágot látott *Magyar magánjog* című kézikönyv, amelynek reprint kiadása 1999 és 2005 között jelent meg. A büntetőjog területén ilyen alapvető forrás *Fayer László* (1842–1906) *A magyar büntetőjog kézikönyve* című kétkötetes műve, amelyet 1895 és 1896-ban jelentetett meg a Franklin Kiadó. A büntetőjog másik jelentős alapműve az *Angyal Pál* (1873–1949) által írt *A magyar büntetőjog kézikönyve* című sorozat, melynek 21 kötete 1928 és 1943 között látott napvilágot. A közigazgatási jog területén *Magyary Zoltán* (1888–1945), a kereskedelmi jog területén *Kuncz Ödön* (1884–1965), a közjoggal, illetve az alkotmányjoggal összefüggésben pedig *Tomcsányi Móric* (1878–1951) vagy *Eckhart Ferenc* (1885–1957) nevét és az általuk írt összefoglaló, rendszerező műveket emelhetjük ki.

A korabeli és mai tankönyvek, egyetemi jegyzetek számos felsőoktatási intézményhez és kiadóhoz kötődnek, amelyek kimerítő számbavétele e helyütt szintén nem lehetséges. A jelenkor felsőoktatási tankönyveit megjelentető kiadók közül – a teljesség igénye nélkül – az Osiris, a Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó, a HVG-ORAC, az ELTE Eötvös Kiadó,

a Pázmány Press, a Patrocinium Kiadó, a pécsi Dialog Campus és a miskolci Novotni Kiadó nevét említhetjük meg.

8. 5. Jogsabályok magyarázatos kiadványai, kommentárok

A kommentárok alapvető jelentőségű kódexek, törvénykönyvek magyarázatos szöveggözléseit tartalmazzák. A kommentár feladata az adott törvényhez kapcsolódó anyagok: az egyéb jogszabályok, a jogalkalmazási gyakorlat (bírószági határozatok), valamint a magyarázatok gyakorlati használatra szánt összegyűjtése és rendezése. Elsősorban az akkor hatályos jogszabályanyagra, valamint az ahhoz kapcsolódó jogalkalmazási gyakorlatra vonatkozóan elsődleges fontosságú információs eszköz.⁸ Ilyen alapvető fontosságú magyarázatos kiadványokat jelentetett meg a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó a 80-as években a (rég) Polgári és a (rég) Büntető Törvénykönyvhöz kapcsolódóan. Az új Polgári Törvénykönyvhöz (2013. évi V. törvény) kapcsolódóan⁹ a CompLex Kiadó gondozásában és *Vékás Lajos* szerkesztésében jelent meg kommentár 2013-ban.¹⁰ Több kommentárt, illetve magyarázatos kiadványt jelentetett, jelentet meg a HVG-ORAC, többek között a *Kommentár a gyakorlat számára* című szabadlappos sorozat köteteit, amelyek számos terület joganyagát fedik le (például polgári, büntető-, adó-, ingatlan-nyilvántartási jog).

Az elektronikus jogtárak is tartalmazhatnak kommentárokat, így például a Complex DVD Jogtár *Nagykommentárok* adatbázisában is elérhetők az alapvető fontosságú törvénykönyvek magyarázatos szövegei, amelyek az adott jogág prominens képviselőinek tollából születtek.

8. 6. Iratminták, iratmintatárak

A jogi szakirodalom sajátos műfaját képviselik az iratminták, illetve az azokat tartalmazó iratmintatárak. Az iratmintatárak az egyes jogágakhoz, jogterületekhez vagy egy adott törvényhez kapcsolódóan jelennek meg (például munkajog, öröklési jog, polgári perjog, társasági jog, cégjog) és olyan példairatokat tartalmaznak, ame-

lyek magyarázatokkal és jogszabályi hivatkozásokkal ellátott mintákat adnak az adott kérdéskör vonatkozásában előforduló tipikus iratokra, nyomtatványokra, esetleg szerződésekre. Az összeállítások – témától függően – rendszerint bemutatják a bíróságok által hozható határozatok típusait is. Egy polgári perjogi iratmintatárban található példairatok megkönnyítik a bírósághoz intézett beadványok elkészítését azzal, hogy mintákat adnak például a keresetlevelek tipikus eseteire, az egyéb beadványokra, vagy a fellebbezési eljárásban benyújtandó iratokra. Az iratmintatárak nyomtatott és elektronikus formában is elérhetők. Többek között a HVG-ORAC és a Complex Kiadó gondozásában jelentek, jelennek meg ilyen összeállítások. Elektronikus formában a Complex DVD Jogtár Iratmintatár adatbázisa több mint 1500 iratmintát és nyomtatványt tartalmaz a különböző jogterületekről, jogágakból. A Word-formátumú iratminták átszerkeszthetők, kitölthetők.

Érdekességként említem meg azt a rendhagyó iratmintatárat, amelyben az egyes határozatok alapját nem a hétköznapi élet jogesetei, hanem irodalmi alkotások adják. (Például a gazdasági bűncselekményekkel összefüggő jogeset megértéséhez *Jókai Mór Az aranyember* c. művét hívja segítségül a szerkesztő, a családon belüli erőszakhoz kapcsolódó tényállás, illetve határozat pedig *Othello* történetén keresztül kerül megvilágításra.)¹¹

8.7. Jogi szakfolyóiratok

A jogi irodalom szempontjából kiemelkedő jelentősége van a folyóirat irodalomnak, mivel rendszerint gyorsan reagálnak a gazdasági és társadalmi élet változásaira, a jogalkotás terén előkészítik a tételes jogi változásokat azzal, hogy a szabályozandó alapvető kérdéseket elvi-elméleti síkon kidolgozzák, illetve elemzik.¹² A jogalkotási folyamatot támogatta, illetve készítette elő a *Büntetőjogi Kodifikáció* című szaklap, amelyet a HVG-ORAC 2000 és 2008 között *Györgyi Kálmán* szerkesztésében jelentette meg. A lapban főképp a büntetőjogi kodifikáció elméleti megalapozása keretében készült tanulmányok kaptak

helyet. A jogalkalmazási gyakorlatban felmerült problémákról szóló olyan írásokat is közölt, amelyek jogalkotási igényeket, javaslatokat fogalmaztak meg, továbbá az ezekhez kapcsolódó vitacikkeknek is helyt adott. Hasonló funkciót töltött be a polgári jog területén az 1999 és 2008 között megjelenő *Polgári Jogi Kodifikáció* című lap, melyet a polgári törvénykönyv újrakodifikálása során felmerülő problémák megvitatása, az elkészült tanulmányok, illetve tervezetek közlése érdekében hoztak létre.

A jogi folyóirat anyagról való információszolgáltatást nagymértékben megkönnyíti, hogy a magyarországi jogi szakfolyóiratok gyakorlatilag teljességgel feldolgozásra kerültek/kerülnek az Országgyűlési Könyvtár által épített *Magyar jogi szakirodalmi adatbázisban*. Nemcsak a kurrens megjelenésű lapokat dokumentálja az adatbázis, hanem 1811-ig visszamenően, az alapvető fontosságú történeti jogi folyóiratanyag is feltárássra került. Mivel nem csak jogi szaklapokban kerülhetnek közlésre jogi tanulmányok, szakcikkék, ezért az adatbázis dokumentációs munkálatai az egyéb társadalomtudományi folyóiratok (például gazdasági, politikai, történeti tárgyú lapok) jogi vonatkozású írásainak a feldolgozására is kiterjednek. Az adatbázisba szervezést megelőző időszakban az 1945 utáni magyar jogi folyóirat irodalomról, illetve a jogi anyagot is közlő egyéb társadalomtudományi lapokról a már tárgyalt Állam- és jogtudományi bibliográfia adott részletes áttekintést.

Elsődleges tájékoztatást adnak a jogi folyóiratokról az azok anyagát tárgy szerint is közlő *repertóriumok*, bár jellemzően inkább csak éves vagy féléves mutatók készültek/készülnek a jogi szaklapokhoz. Ilyen repertórium készült például a Jogtudományi Közlöny régi folyamáról, az 1865–1890 és az 1865–1904 közötti évekről. Külön repertórium dolgozza fel a Jogtudományi Közlöny 1865 és 1934 között megjelent büntetőjogi tárgyú cikkeit.¹³

8.7.1. A jogi folyóiratok történeti anyaga

Az első önálló jogi folyóirat a *Szalay László* által szerkesztett, rövid életű *Themis* volt, amely-

nek mindössze három száma jelent meg 1837 és 1839 között. Később 1857 és 1859 között látott napvilágot a *Törvénykezési Lapok* című folyóirat, amely elsősorban a jogtudomány gyakorlati problémáit tárgyalta. Az első hosszabb életű jogi szaklapunk a *Törvényszéki Csarnok* volt, amely 1859 és 1883 között hetente kétszer jelent meg. 1866-ban indult a *Jogtudományi Közlöny*, az egyik legjelentősebb és leghosszabb életű folyóirat, melynek régi folyama 1934-ig jelent meg. 1946-tól indult újra a folyóirat, amely azóta folyamatosan megjelenik. A 19. század második felében indult több jelentős jogi szaklap is, így például a *Magyar Igazságügy* (1874–1893), a *Jogi Szemle* (1889–1893) és az *Ügyvédek Lapja* (1884–1933). A szakági lapok közül ekkor indult a *Magyar Közigazgatás* (1885–1944), később pedig – többek között – a *Bűnügyi Szemle* (1912–1920), a *Kereskedelmi Jog* (1904–1938) és a *Polgári Jog* (1925–1938). Fontos szakirodalmi forrás a Magyar Jogászegylet kiadványa, a *Magyar Jogászegyleti Értekezések*, amely 1880-tól sorozatként indult, majd 1933-tól folyóirattá alakult át. A szaklap címe ekkortól *Jogászegyleti Értekezések és Egyéb Tanulmányok* lett. A kiadvány füzetei általában negyedévenként jelentek meg, az utolsó füzet 1943-ban látott napvilágot. A lapban a kor legrangosabb magyar és külföldi jogtudósai publikáltak.

8.7.2. A jogi folyóiratok kurrens anyaga

A ma is élő magyar jogi folyóirat irodalom a második világháborút követően, 1946-ban indult meg. Az általános, több jogágot is érintő folyóiratok közül 1946-ban indult a már említett *Jogtudományi Közlöny*, 1954-től jelenik meg a Magyar Jogász Szövetség folyóirata, a *Magyar Jog* és 1957-ben indult az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének folyóirata, az *Állam- és Jogtudomány* című lap. Már a 90-es években indult több általános folyóirat is (pl. *Bírák Lapja*, *Ügyészek Lapja*, *Collega*). A több jogágot is érintő szaklapok mellett vannak olyan lapok is, amelyek tartalma egy-egy jogághoz köthető. A teljesség igénye nélkül emelek ki néhányat. A polgári jog, illetve a gazdasági jog területén

ilyen a *Gazdaság és Jog* (1993-tól), a büntetőjogi tárgyú lapok között a *Börtönügyi Szemle* (1990-től), a közigazgatási jog területén a *Magyar Közigazgatás* (1990-től, 1951–1989 között *Állam- és Igazgatás*), a nemzetközi jog és az emberi jogok terén a *Fundamentum* (1997-től) és az *Acta Humana* (1990–2008, majd 2013-tól). E mellett megjelennek állam- és jogelméleti, jogtörténeti, munkajogi és európai jogi tárgyú folyóiratok is.

Az időszaki kiadványok sorában kell megemlíteni az egyetemek állam- és jogtudományi karai által rendszeres időközökben (évente általában többször) közzétett sorozatos kiadványokat. Ilyen például a *Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának aktái* (1959–1992), melynek folytatása 1993-tól: *Acta Facultatis Politico-iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae* vagy a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája által 2004-től évente megjelentetett, *PHD tanulmányok* című kiadvány.

A jogi szakfolyóiratok közül jó néhány csak elektronikus formában jelenik meg és vannak olyanok, amelyeknek nyomtatott formában és online is elérhetők. Csak elektronikusan jelenik meg például a 2000-ben indult *Jogelméleti Szemle* (<http://jesz.ajk.elte.hu/>), a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékének kiadványa, a *Debreceni Jogi Műhely* (<http://www.debrecenijogimuhely.hu/>) vagy a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának folyóirata, a *Pazmany Law Working Papers* (<http://plwp.jak.ppke.hu/hu/>). Az online verzió mellett nyomtatásban is megjelenik a 2006-ban indult Miskolci Jogi Szemle (<http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/>), a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának folyóirata.

A hazai jogi szakfolyóiratok körében vannak olyan kiadványok is, amelyek idegen nyelvű cikkeket, tanulmányokat tartalmaznak. Ilyen folyóirat például az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának angol nyelvű folyóirata, az *ELTE Law Journal*, amely 2014-től jelenik meg nyomtatásban és elektronikusan is ([KÖNYVTÁRI FIGYELŐ 2015/1](http://eltelawjournal.</p>
</div>
<div data-bbox=)

hu/). Találunk példát a magyar jogi szaklapok között a két- esetleg több nyelvű kiadványokra is. Erre példa *Az Agrár- és Környezetjog* című folyóirat, a CEDR-Magyar Agrárjogi Egyesület évente két- három alkalommal frissülő elektronikus folyóirata, amely az Egyesület honlapjáról érhető el (<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujsg/agrikezdo.htm>). A folyóirat három nyelven teszi elérhetővé a szerzők írásait, így a magyar mellett angolul és/vagy németül is olvashatók az értekezések.

8.8. Jogi szakirodalmi adatbázisok

A jogi adatbázisok tartalmára sok esetben az átfogó jelleg, a komplexitás a jellemző, azaz a jogi információ több fajtáját is elérhetővé teszi. A jogi információ fogalmáról a bevezetőben már volt szó: a tételes jogszabályanyagra, a jogalkalmazási gyakorlatra és az elméletre, a jogi irodalomra vonatkozó információkat jelenti. Mások szerint a jogi információk két csoportra oszthatók: az elsődleges jogi információk és a másodlagos jogi információk csoportjára.¹⁴ Az elsőbe az ún. pozitív jog, azaz a jogszabályok, valamint a bírósági határozatok tartoznak. A másodikba a megértést, a jogértelmezést segítő és megkönnyítő jogi segédanyagok sorolhatók: többek között a jogi szakirodalom, az iratminták, valamint a jogszabályok indokolása, az azokhoz fűzött magyarázatok, kommentárok. Az alábbiakban olyan jogi adatbázisokról lesz szó, amelyek alapvetően a jogi szakirodalom feltárását tűzték ki célul. Az Országgyűlési Könyvtár jogi szakkönyvtárként mind a külföldi, mind pedig a magyar jogi szakirodalom feltárására nagy hangsúlyt helyez. A dokumentációs munka egyik eredménye a könyvtár két saját építésű adatbázisa: a *Külföldi jogi* és a *Magyar jogi szakirodalmi adatbázis*. Mindkettő úgynevezett bibliográfiai adatbázis, azaz nem tartalmazza a feldolgozott dokumentumok teljes szövegét, csak azok bibliográfiai adatait.

Külföldi jogi szakirodalmi adatbázis

A külföldi állam- és jogtudományi szakirodalom dokumentálása és információs szolgáltatása

1976-ban kezdődött el 300 külföldi jogi folyóirat feldolgozásával. Az adatbázis a könyvtár állományából kiválasztott több mint 300 külföldi jogi szakfolyóirat, valamint évkönyv és tanulmánykötet válogatott cikkeit és tanulmányait tárja fel, kiegészítve néhány jogszabály és nemzetközi egyezmény feldolgozásával. Az adatbázis kezdő évének 1976 tekinthető. Elsősorban az évkönyvek, valamint néhány büntetőjogi és közjogi tárgyú folyóirat régebbre visszamenően is feldolgozásra került, így akár 1911-ig is visszanyúlhatunk a keresésben. A Külföldi jogi szakirodalmi adatbázist 2011-ben lezárták; ennek egyik oka az volt, hogy a könyvtár által előfizetett teljes szövegű külföldi online adatbázisok a feldolgozott folyóiratok igen jelentős részét elérhetővé teszik teljes szöveggel.

Magyar jogi szakirodalmi adatbázis

Az Országgyűlési Könyvtár 1990-től kezdve a magyar jogi szakirodalom bibliográfiai adataiból tárgyszavakkal ellátott adatbázist épít. A Magyar jogi szakirodalmi adatbázisban rögzítésre kerültek a korábban csak nyomtatásban megjelent és az 1945 és 1989 közötti jogi szakirodalmat feltáró jogi bibliográfia tételei is, majd a további bővítéseknek köszönhetően az adatbázis jelenleg 1811-ig visszamenően teszi lehetővé a keresést a magyarországi jogi szakirodalom vonatkozásában. Az adatbázis tartalmazza a Magyarországon megjelenő magyar és idegen nyelvű jogi monográfiákat, tanulmányköteteket, a jogi szakfolyóiratokat, valamint egyéb társadalomtudományi művek és folyóiratok jogi tárgyú cikkeit, tanulmányait. Az 1990-től napjainkig terjedő szakirodalom válogatott tételei megtalálhatók a *Complex Jogtár DVD Jogi bibliográfia* nevű adatbázisában is.

Mindkét adatbázis tartalma teljes körűen elérhető az Országgyűlési Könyvtár honlapján (<http://www.ogyk.hu/>) a Szakirodalmi adatbázis menüpontban.

A két bibliográfiai adatbázis mellett a jogi szakirodalom tekintetében is fontos tájékoztatási forrás – a már többször hivatkozott – *Digitalizált Törvényhozási Tudástár* (DTT) (<http://dt.ogyk.hu/>).

hu/hu/), amelyben teljes szöveggel elérhető a legfontosabb hazai jogtudományi művek és jogi szakfolyóiratok. A Tudástárban a folyóiratokban megjelent cikkek is feldolgozásra kerültek, így azok szerző, cím és tárgyszó alapján is kereshetők. Mintegy 90 ezer cikk érhető el így teljes szöveggel az adatbázisban. A szerzői jogi védelem miatt azonban a szakirodalomnak csak egy kisebb hányada érhető el az Interneten szabadon, a szerzői jogilag védett művek csak az Országgyűlési Könyvtár területén, az erre a célra kijelölt gépeken olvashatók.

Jegyzetek

- PETRÉTEI József: Magyarország alkotmányjoga. 1. köt. Alapvetés, alkotmányos intézmények. Pécs: Kodifikátor Alapítvány, 2013. 160. p.
- A jogegységi eljárás először 1912-ben került bevezetésre. A jogegységi döntvény meghozatalának szabályait alapvetően a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbeléptetéséről szóló 1912. évi LIV. tc. rögzítette. A jogegységi döntvények meghozatalára és közzétételére vonatkozó szabályokat a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának irányelvi és elvi döntései tárgyában alkotott 4.338/1949 (253) M. T. sz. rendelet helyezte hatályon kívül.
- PETRÉTEI József, i. m. 161. p.
- POMOGYI László: Magyar alkotmány- és jogtörténeti kézikönyvtár. Bp. Mérték, 2008. 958. p.
- NAGY Lajos: A magyar jogi információszolgáltatás forrásai és eszközei. Bp. Országgyűlési Könyvtár, 1977. 20. p.
- MÁRKUS Dezső: Előszó In: Magyar jogi lexikon. Bp. Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1898–1907. 1. kötet. III. p.
- NAGY Lajos, i. m. 32. p.
- NAGY Lajos, i. m. 33. p.
- A Polgári Törvénykönyv magyarázata. Budapest : Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1981. 3 db, A Büntető törvénykönyv magyarázata. Budapest : Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1986. 2 db)
- A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Budapest : CompLex, cop. 2013. 1086 p.
- Büntények a könyvtárszobából. Interaktív iratmintatár büntetőjogi komplex gyakorlathoz és szakvizsgához. Szerk. Kiss Anna. Budapest. Complex, 2010.
- NAGY Lajos, i. m. 35. p.
- A Jogtudományi Közlöny (1865-1934) büntetőjogi tárgyú adatai. Budapest : Igazságügyi Minisztérium Bv. házinymoda, 1988. 252 p. (Igazságügyi Minisztérium Tudományos és Tájékoztatási Főosztály kiadványai)
- BALOGH Zsolt György: Jogi informatika. Budapest – Pécs , Dialog Campus, 1998. 304–305. p.

Irodalom

BALOGH Zsolt György: Jogi informatika. Budapest ; Pécs : Dialog Campus, 1998. 386 p.

ERDÉLYI Szabolcs Péter: Elektronikus jogi információforrások Magyarországon: a nyomtatott joganyagtól a CompLex CD Jogtárig. Szeged, 2004. Szakdolgozat (Forrás: <http://www.bibl.u-szeged.hu/inf/szakdoli/2004/erdelyi/elektronikus.htm>)

Jogi adatbázisok Európában és a nagyvilágban. In: Harmincadik jogász vándorgyűlés. Sopron, 2011. április 7-9. Bp. : Magyar Jogász Egylet, 2011. 31-35. p.

JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin: Az Országgyűlési Könyvtár története. 1870-1995. Bp. : Magyar Országgyűlés, 1995. 492 p.

LAMM Vanda (főszerk.): Jogi lexikon. Bp. : CompLex, 2009. 726 p.

A magyar hivatalos közlöny 150 éve. 1848-1998. Bp. : Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1998. 235 p.

MÁRKUS Dezső (szerk.): Magyar jogi lexikon. 1-6. köt. [Bp.] : Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1898-1907. 6 db

NAGY Csaba: Az Országgyűlési Könyvtár jogi információs tevékenysége = Könyvtári Figyelő, 1990. 1-2. sz. 91-93. p.

NAGY Lajos: A magyar jogi információszolgáltatás forrásai és eszközei. Bp. : Országgyűlési Könyvtár, 1977. 102 p.

NAGY Lajos: A magyar jogi folyóirat irodalom fejlődésének vázlat. In: A Jogtudományi Közlöny (1865–1934) büntetőjogi tárgyú adatai. Bp. : Igazságügyi Minisztérium, Bv. Házinymoda, 1988. 5–67 p.

NAGY Lajos: A magyar jogi lexikális irodalom vázlat. = Állam- és Jogtudomány, 1975. 295-304. p.

PETRÉTEI József: Magyarország alkotmányjoga. 1. köt. Alapvetés, alkotmányos intézmények. Pécs : Kodifikátor Alapítvány, 2013. 343 p.

POMOGYI László: Bevezetés a Corpus Juris Hungarici CD változatához In: Búcsú az évezredtől – alkotmányosság

reményében. [Bp.] : Alkotmányossági Műhely és Fórum, [2001.] 101-107 p.

POMOGYI László: Magyar alkotmány- és jogtörténeti kézisztár. Bp. : Mérték, 2008. 1343 p.

SZERÓVAY Krisztina: A bírósági határozatok internetes nyilvánosságának egyes kérdései In: Jogi tanulmányok 2011. Szerk. Fazekas Marianna. Kiad. [az] ELTE Állam- és Jogtu-

dományi Kara. Bp. 2011. 123-139 p.

ZÓDI Zsolt: Jogi adatbázisok és jogi forráskutatás : gépek a jogban. Bp. Gondolat, 2012. 224 p. (Diké. Jog- és állambölcseleti értekezések. Doktori mestermunkák)

Beérkezett: 2014. szept. 12.

Magyarországi könyvtárak adatbázisa

A Könyvtári Intézet teszt jelleggel elérhetővé tette az EMMI által támogatott, új könyvtári metaadatbázisát, a Magyarországi könyvtárak adatbázisát, amely a Nyilvános könyvtárak adatbázisa és a Minerva gyűjtőkori adatbázis teljes összevonásával jött létre, illetve több évre visszamenően tartalmazza a könyvtárak éves statisztikai adatait is.

Az új felület szolgáltatásai:

- keresés könyvtárnévre, településre, irányítószámra, könyvtárvezetőre,
- szűkítés megyére, könyvtártípusra, gyűjtőkörre, a nyilvános könyvtárak jegyzékében szereplő könyvtárakra,
- könyvtárak keresése helymeghatározás alapján 5–10–25–50 kilométeres körben,
- a találatok megjelenítése térképen,
- az éves könyvtári statisztikai adatok elérése több évre visszamenően, ezekből grafikonok generálása az egyes könyvtárakra vonatkozóan,
- részletes adatlap az adatbázisban található könyvtárakról, térképpel, útvonal-tervezési lehetőséggel, műholdképpel kiegészítve.

A tárolt adatok aktualizálására, ill. javítására külön adminisztrációs felületet készítettek, amelyen a könyvtárak maguk végezhetik el (bizonyos adatoknál a Könyvtári Intézet jóváhagyásával) az adatok frissítését. Az adminisztrációs felület eléréséhez szükséges információkat a következő hetekben juttatják el a könyvtárakhoz.

(Forrás, OSZK intranet, 2015. márc. 17. – Garamvölgyi László híre alapján)

Megújult külső, új szolgáltatások a Gyerekirodalmi adatbázisban

A Könyvtári Intézet munkatársai által szerkesztett Gyerekirodalmi adatbázis (<http://ki.oszk.hu/gyerekirodalom/>) megújult külsővel, új szolgáltatásokkal jelentkezett. A gyerekirodalmi adatbázis célkitűzése nem változott: a Könyvtári Intézet munkatársai által készített válogatás a magyar nyelven megjelent gyermekirodalom legjavát tartalmazza rövid annotációk kíséretében, ezáltal hasznos kalauza lehet könyvtárosoknak, szülőknél, óvónőknél, tanítóknál és gyermekolvasóknál. Az adatbázisban az eddiginél több szempont szerint: a cím és szerző mellett közreműködőre és kiadóra is lehet keresést indítani. Továbbra is van lehetőség korcsoportok, nemek, illetve műfajok szerinti böngészésre, valamint az ajánlott és elolvasott könyvek osztályozására 1-től 5-ig terjedő skálán. Amennyiben a műnek van az interneten ingyenesen elérhető, teljes szövegű elektronikus változata (elsősorban a Magyar Elektronikus Könyvtárban vagy a Digitális Irodalmi Akadémia gyűjteményében), annak elérhetőségét a tételek végén feltüntetik. A link mindig az adott műre vonatkozik, de nem feltétlenül azonos a műnek az adatbázisban szereplő konkrét kiadásával.

Az adatbázisban szereplő, 2014-es kiadású kötetekből most a tavaszi szünetre ajánlanak olvasnivalókat minden korosztálynak, a későbbiekben az Ajánló menüpont folyamatosan frissül majd.

(Forrás: Katalist, 2015. márc. 30. – Tóth Andrea tájékoztatása alapján)